

ISSN 1330-7487

BOSNA FRANCISCANA
ČASOPIS FRANJEVAČKE TEOLOGIJE SARAJEVO

Godina XXIX • Broj 54

54

Sarajevo, 2021.

BOSNA FRANCISCANA
Časopis Franjevačke teologije

Izdavač

Franjevačka teologija Sarajevo

Uredničko vijeće

Mile Babić, Anđelko Barun, Velimir Blažević, Bruno Ćubela, Šimo Ivelj,
Miro Jelečević, Emanuel Josić, Josip Jozić, Mirko Jozić, Stipo Kljajić,
Božo Lujić, Ivo Marković, Danijel Nikolić, Marinko Pejić, Danimir Pezer,
Anto Popović, Vili Radman, Marko Semren, Miron Sikirić,
Velimir Valjan, Miro Vrgoč, Benedikt Vujica

Glavni i odgovorni urednik

Marko Karamatić

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika

Ivan Šarčević

Uredništvo

Ivan Bubalo, Stjepan Duvnjak, Petar Jeleč, Marko Karamatić,
Leon Kikić, Ivan Šarčević

Lektor

Ivan Nujić

Naslovna stranica

Ljubomir Perčinlić

Grafičko oblikovanje

Branko R. Ilić

Tisak

»GRAFOTISAK« - Grude

Adresa uredništva

BOSNA FRANCISCANA

Aleja Bosne Srebrene 111, 71000 Sarajevo

Tel: +387 33 45 32 66; Fax: 46 05 07

E-mail: bosna.franciscana@gmail.com

marko.karamatic@gmail.com

Sadržaj

RASPRAVE I ČLANCI

- Tomislav Smiljanić: *Uloga i značenje filozofije u teologiji* 7
- Ivan Šarčević: *Uzaludnost vjeroučiteljevanja?
Katehete u evangelizacijskom procesu* 23
- Miroslav Malinović: *Arhitektonski opus Karela Pařika
za samostane Bosne Srebrene* 45
- Michael Ursinus: *Vladarske porezne povlastice za samostan
u Kraljevoj Sutjesci iz doba Bajazida II. (1481–1512)
i Selima I. (1512–1520): O poreznom položaju
franjevačkih samostana u srednjoj Bosni* 67

POGLEDI

- Giorgio La Pira: *Obitelj – vrelo povijesti* (prev. Samir Aličić) 95

IZ FRANJEVAČKE PROŠLOSTI

- Jozo Džambo: *„Pravo Vi imate, trebamo se dopisivati
i hrabriti međusobno.“
Pisma fra Josipa Markušića
Josipu Plečniku 1938-1939.* 107
- Anđelko Barun: *Godine službe provincijala
fra Luke Markešića (1982–1991)* 213
- Mato Nedić: *Diplomatsko djelovanje fra Ilije Starčevića* 231

POVODI

- Mile Babić: *Reformator Katoličke crkve.
Uz odlazak katoličkoga teologa Hansa Künga* 239

NA IZVORIMA BAŠTINE

- Barbara Žaja: *Advent u tradicijskoj kulturi
trogirskoga kraja* 251

RAZGOVOR

- Matej Meštrović: *Sviram i kad sanjam, sanjam kada sviram
(razgovarao Nikola Šimić Tonin)* 269

SUČELJAVANJA

- Tomislav Bilić: *Periša Epitimaïos – najveći
živi kritičar u Hrvata* 277

OCJENE I PRIKAZI

- Mile Babić: *Cyprian Smith: Put paradoksa.
Duhovni život po učenju Meistera Eckharta.*
S engleskoga prevela Karmela Cindrić,
Zagreb 2020. 289

- Anto Ivić: *Ante Škegro et al., U srcu Rajskoga kraja,
Rimokatolička župa Skopaljska Gračanica,
Skopaljska Gračanica 2021.* 293

- Miljenka Koštro: *Nikola Šimić Tonin, Pjesme Pjesmama
i Pjesme Pjesnicima, Zadar 2021.* 295

- Autori u ovom broju** 299

Obitelj – vrelo povijesti*

Giorgio La Pira

Riječ prevoditelja

Tekst koji se nalazi pred čitateljem djelo je blaženog Giorgia La Pire (1904-1977), u duhovnom životu poznatog kao fra Rajmund (Raimondo), poznatog talijanskog političara, pravnika, ustavotvorca, znanstvenika i pisca, profesora rimskog prava na Sveučilištu u Firenci i dominikanskog i franjevačkog tercijara¹. U pitanju je članak objavljen u časopisu *Perspektive (Prospettive)* 5/1973, 31, pp. 1-6, kao odgovor na pitanja čitatelja. Tema članka je pitanje nerazrješivosti braka. Naime, u to vrijeme u Italiji se vodila politička i pravna borba oko pitanja uvođenja instituta razvoda braka u pravni poredak. Razvod je legaliziran tzv. „Zakonom Fortuna-Baslini“ od 1. prosinca 1970. godine. Narodnom inicijativom od preko milijun i tristo tisuća potpisa zahtijevano je sprovođenje referenduma o ovome pitanju, koji je održan 12. svibnja 1974. godine, i na kojem se većina glasača ipak opredijelila da se zakon održi na snazi. La Pira je bio među protivnicima razvoda i svoje stavove je obrazložio u ovome članku.

Ovo je vjerojatno i prvi tekst ovog velikog autora sa kojim će se govornici južnoslavenskih jezika imati prilike upoznati. Prevoditi La Pirine tekstove nije lak zadatak. Kao veliki erudita, koristio je, pored ostalog, usporedo teološku, filozofsku, pravnu, sociološku, psihološku i historiografsku argumentaciju i terminologiju. Pisao je visokim znanstvenim stilom, na momente ne lako razumljivim, ali ujedno i gotovo literarno lijepim. Kada sam morao da biram između između egzaktnosti i stila, opredjeljivao sam se za ono prvo. Smatrao sam da mi je prije svega zadatak što vjernije prenijeti La Pirinu misao. Svjestan sam da se neka od rješenja do kojih sam došao mogu kritizirati.

Samir Aličić

---

* Prvi put objavljeno u časopisu *Perspektive (Prospettive)* 5/1973, 31, pp. 1-6.

¹ Pomalo neuobičajeno, zavjetovao se u oba reda, uz posebno papinsko odobrenje.

Dragi Pino,

na pitanje koje mladi u „Perspektivama“ postavljaju – što je brak, i čemu njegova nerazrješivost? – odgovaram onako kako sam ovih dana odgovorio mladima iz Rima koji su mi također postavili ovo pitanje; jedno pitanje koje je puno aktualnosti ne samo iz razloga skorog talijanskog „referenduma“, nego prvenstveno zato što ono uvodi (kako kažu najkvalificiraniji moderni mislioci i eksperimentatori „ontologije“ i „analitičke psihologije“) još fundamentalnije probleme – same korijene povijesti svijeta. Ovaj iskaz nije – kako se površnim može učiniti – pretjeran: pomisli, dragi Pino, što znači u biti akt „čiji su temelji društveni, ontološki“ kakav je u svojoj suštini brak, posebno preko roditeljstva, u čitavome tijeku povijesti („udovi smo jednog jedinog velikog tijela“ govorio je Seneka misleći na cijelu ljudsku zajednicu).

Pomisli – a šta ako je onaj koji će se roditi Abraham? Ili Krstitelj? Ili August, Livije, Seneka? Ili Augustin, Benedikt, Franjo? Ili Petar? Pavao? Izaija? Ivan XXIII? Beskorisno bi bilo nastavljati s ovim primjerima: utjecaj braka na tijek svjetske povijesti je, doista, najjasniji (i najmisteriozniji!) te najuzročniji u cijeloj tvorbi povijesti!

Da bismo razumjeli što je u svojoj biti brak, čemu on služi, koje „uzrokuje i trajne efekte“ on izaziva, treba, zapravo, vidjeti historijske poveznice neophodne da bi on uzrokovao, usmjeravajući je prema njenom konačnom pristaništu, zemaljskom i nebeskom (teleologija historije), cjelokupnu svjetsku povijest!

Pomisli, dragi Pino, na duboki smisao biblijskih i evanđeoskih geneologija: kakav misteriozni i suštinski niz karika koje imaju korijene u obitelji i formiraju jedinstveni neraskidivi lanac povijesti, kao i ireverzibilnog vlastitog toka!

Razmišljajući o braku (o strukturalno nedjeljivoj svezi koju on kreira u ontološkom smislu) treba pretpostaviti ovu teleološku (i teološku) viziju (koja pokazuje organsku vezu – karike istog lanca) i nedjeljivo jedinstvo nacrtu povijesti koje povezuje jedne s drugima sve generacije: one imaju porijeklo upravo u braku: tok rijeke povijesti treba sagledati počevši od (ontološkog) vrela od kojeg on isključivo vuče porijeklo!

I prijedimo na bitno pitanje: - zašto brak stvara nerazrješivu vezu? Zašto? Zato što brak nije konsenzualni ugovor (kako se pogrešno vjeruje) koji, kao i drugi konsenzualni ugovori, stvara između dvoje ugovarača isključivo pravnu (obavezujuću) vezu privatnog prava: konsenzualni ugovor, to jest onaj koji se rađa iz suglasnosti volja se može, samim tim, raskinuti suprotnom suglasnošću

ili jednostrano (*consensu contrahitur et dissensu dissolvitur*, kako su govorili rimski pravници u vezi s konsenzualnim ugovorima, na primjer kupoprodaje!). Ne! Ova koncepcija nema dodirnih točaka sa brakom: isti ti rimski pravници su jasno vidjeli strukturalnu razliku između dvostranog ugovornog čina i dvostranog bračnog čina: i najeminentnija moderna pravna literatura – Hairou, Renard, Gurvich, Duguib, etc. – nastavlja da dokazuje ovu strukturalnu različitost između konsenzualnog ugovora privatnog prava i dvostranog bračnog čina koji izlazi van prostora privatnog prava i smješta se u prostor javnog prava (*ius publicum quod privatorum pactis mutari non potest*). I što je dakle brak? Promatraj činjenicu (braka) i to promatranje će ti samo izreći definiciju!

I

UGOVOR ILI USTANOVA?

To je dvostrani čin (muž i žena), konsenzualni (*consensu facit nuptias*, govorili su Rimljani), kojim se stvara, što? Jasno je: stvara se jedan organizam; jedno novo biće; jedna nova (ontološka) društvena jedinica; stvara se jedno novo društvo koje su Rimljani (kako kaže Ciceron) ispravno vidjeli kao „*principium urbis*“, „*seminarium rei publicae*“, „*pusilla res publica*“; na neki način kamen temeljac *civitas* i cijelog ljudskog društva (Seneka!).

Sjeme je posijano, biljka je zasađena; izbio je izvor rijeke; postavljen je kameni temelj (građevine); ontološko jedinstvo dva „elementa“ je ustanovljeno (vodik i kisik, dva ontološki komplementarna elementa od kojih nastaje voda); i tako dalje.

Ovaj dvostrani čin stvara, stoga, ne ugovor, nego ustanovu; stvara, ponavljamo, jedno novo (društveno) biće; jedan *corpus*; jedno ontološko jedinstvo u kojem se dvoje osnivača uzajamno, ontološki, sjedinjuju (*duo-unum*) dajući tako temelj, putem roditeljstva, daljnjim stvarnim odnosima, daljnjim ontološkim sjedinjenjima, obiteljskim i društvenim.

Radi se, kao što se vidi, o jednom od onih „stvarnih odnosa“ koje je već misao Aristotela i Sv. Tome toliko duboko i točno analizirala i koje je modernija ontologija (Jungova analitička psihologija) tako valjano i eksperimentalnim putem reafirmirala.

I dakle, što je to brak?

Nije ugovor, nego ustanovljenje; i što se njime stvara? Nije pravna sveza, raskidiva, nego jedno ontološko jedinstvo: dva bića postaju komplementarna, ujedinjuju se jedno s drugim: ono je, zato, strukturalno (kao i svako ontološko

jedinstvo) nedjeljivo; ens *et unum convertuntur: duo ... unum*, kako sa konceptualnom egzaktnošću, sa savršenom ontološkom mjerom, „matematičkom“, kažu Postanak i Evanđelja!

Rimski pravnici su „vidjeli“ – definirajući brak – ovo stvaranje novog ontološkog jedinstva, ovu strukturalnu „zajednicu“ dvoje supružnika koja ih čini (na neki način) jednim bićem i jednim životom (*conjunctio maris et feminae, consortium omnis vitae, divini atque humani iuris comunicatio*, D.22.3.1, ... *individuum consuetudinem vitae continens*, Ist., I.9, par. 1); rađa se „*corpus familiae*“ (D.50.16.195,par.2).

Oni su vidjeli, zato, da brak i obiteljsko jedinstvo koje on stvara, predstavljaju kamen temeljac grada (*principium urbis, seminarium rei publicae*) i zaglavni kamen cijeloga lica svijeta (*membra sumus magni corporis*).

II ZBOG ČEGA NERAZRJEŠIVOST?

Eto, dragi Pino, prvog fundamentalnog odgovora na pitanje – zašto brak stvara neraskidivu „svezu“: odgovor je „ontološki“: neraskidiva je jer je brak jedan stvarni odnos, koji integrira bića stvaratelja, čineći ih međusobno komplementarnima i ustanovljujući među njima novo biće, jednu ustanovu, jedno novo (društveno) jedinstvo, jednu novu (društvenu) jedinku (*duo, unum*), jedan *corpus*, jedan organizam: ovo novo biće je, kao i svako biće, strukturalno neodvojivo: *ens et unum convertuntur!*

Ovaj odgovor je doista „nepobitan“, zasnovan je na onome što postoji; psihološki ga svako može dokazati eksperimentom; istinit je: ne potvrđuju ga samo antička (uvijek izvjesnija) ontologija (metafizika) i antropologija; nego ga potvrđuje i modernija analitička psihologija; i svaki čovjek – ako side u svoju najdublju svijest i u svoj najdublji nutarnji život („dubinska psihologija“) ne može da ne kaže: istina je, baš je tako!

I ovdje nam dolazi u pomoć jedan psihološki podatak od neizmjerne vrijednosti: jedan podatak kome analitička psihologija pridaje sve veće značenje: to jest, „osjećaj vječitog jedinstva“ koji prati genezu *affectio* kod budućih supružnika i koji buduće supružnike navodi da izreknu veliko obećanje: bit ću tvoja zauvijek; bit ću tvoj zauvijek: bit ćemo zajedno zauvijek“.

Ovo „osjećanje“ je životno ukorijenjeno u dubini bića: ono je otkrivenje strukturalnog jedinstva i neraskidivosti bračne sveze kojem nema ravnog i – na neki način – odraz „trojnog jedinstva“ Stvoritelja u ljudskom biću!

Ti i sam vidiš, dragi Pino, da smo na polju ontološke i psihološke analize: objektivne: mi puštamo stvari da same govore (*rebus ipsis dictantibus*): ne radimo ništa drugo osim što njihov govor stavljamo napismeno: ne radimo ništa drugo osim što zapisujemo ono što govore stvarni odnosi – onaj između supružnika i oni obiteljski i društveni – koji izvire zauvijek iz braka i koji stoga uvijek imaju korijene u braku.

Upotrijebimo mentalitet (da se tako izrazimo) i metodu seljaka: promatrajmo drveće, promatrajmo stvari, i pokušajmo da utvrdimo njihove zakonitosti!

Drveće – i njegovu strukturu i svrhu – nije stvorio seljak; seljak ih promatra i pomaže im (teleologija bića).

III SLOBODA

Matrimonium debet essere indivisibile, potvrđuje Sv. Toma (C. Gent. 123 pr. i Summa Suppl. LXVII c. 1) zaključujući jednu rigoroznu analizu prirodnog odnosa koji zasniva bračnu zajednicu i vidi je kao u izvjesnom smislu „ontološki“ protegnutu na djecu (*Si quis autem recte consideret non solum ad hoc perducere videtur, ut societas maris et feminae, quam matrimonium appellamus, sit diuturna sed etiam quod sit per totam vitam*) (Suppl. 67,1: *respondeo dicentium matrimonium et intentione naturae ordinatur ad educationem prolis non solum ad aliquod tempus, sed per totam vitae prolis*).

I ovdje, dragi Pino, trenutak je da se postavi naizgled logično pitanje: a sloboda?

Sloboda? Ali kakva? Ona da se povrijede objektivni odnosi i stvarne veze („bipolarni“ objektivni međusobni odnos supružnika – A i B -; objektivni „tripolarni“ odnos između supružnika i djece – A, B i C – objektivni „kvadripolarni“ odnosi obitelji sa *civitas*, sa državom, sa cijelom ljudskom zajednicom naroda i država – A, B, C i D)?: ali ovi objektivni odnosi nisu više u moći, u vlasti, svojih osnivača: jednom zasnovani, oni postoje sami po sebi i ne mogu biti povrijeđeni („*neminem laedere*“) a da se time ne učini nepravda (*iustitia est... alterum non laedere, jus suum unicuique tribuere*).

Sloboda izbora: ali kakva? Sloboda ne postoji ako je sama, bez alternative: one da se ne povrjeđuju „stvarni odnosi“ koje smo mi sami zasnovali i koji pripadaju drugima, one da pomognemo drvetu koje smo mi sami zasadili, da pomognemo drvetu – zalijevajući ga! – da procvjeta i donese plodove!

Ne postoji drugi izbor! Ovo je jedini pravi izbor savjesti, historije i civilizacije: to je kao onaj izbor seljaka: izbor postojanja i pomoći postojanju!

I ovdje se nameće pitanje – šta kad se drvo „razboli“? Kada se organizam razboli? Treba mu pomoći; treba ga izliječiti; to jest treba odgovoriti na tu jedinstvenu – univerzalnu – sudbinu braka, obitelji, historijskog gospodarstvenog, političkog, pravnog, društvenog, kulturnog, duhovnog univerzuma koji ga okružuje; dati kuću, posao, obrazovanje, pomoć, kulturu, milosrđe, ljepotu tom organizmu koji je predodređen – po samoj svojoj ontološkoj strukturi i cilju – da podržava cijelu kretanju ljudske povijesti (teleologija povijesti) i cijelu strukturu i svrhu ljudskog društva!

Dakle novo obiteljsko pravo (pravna struktura), koje prati povijest i koje je predodređeno da liječi (kako može, gdje može, i kad može) „bolne točke“ obiteljskog organizma, obiteljskog stabla!

IV

Da li je ovaj ontološki razlog – prvi i osnovni – neraskidivosti bračnog odnosa (i, dakle, jedinstva i trajnosti obitelji) podržan (i to baš u našem vremenu) i drugim razlozima?

Da: i evo nas kod pravnih i ustavnih korijena: onih koje nudi modernija koncepcija prava; to jest, solidaristička, institucionalistička, koncepcija prava, kao „*droit social*“ (Duguit, Gurvich, Hauriou, Rénard, Cicu etc.); jedna koncepcija koja je predstavljala i nastavlja da predstavlja izazov individualističkoj, „buržoaskoj“ koncepciji „ugovora“ (rusoovske, iluminističke provenijencije) suprotstavljajući joj – u skladu sa smislom povijesti, koncepciju „*droit social*“; jedna „komunitaristička, solidaristička, ne-buržoaska koncepcija obitelji, grada, nacije, cijele ljudske zajednice.

Fundamentalna pravna norma, prema ovoj koncepciji je, upravo, norma jedinstva i solidarnosti – preko svih njezinih posredujućih „poredaka“ – cijele ljudske zajednice! *Membra sumus magni corporis*, govorio je Seneka.

U svjetlu, upravo, ove institucionalne koncepcije prava, brak (kako su već uočili rimski pravници) nije ugovor (koji se zaključuje suglasnošću volja i raskida suprotnom suglasnošću volja), nego ustanova; institucija, organizam, biće, *corpus*, koji jednom zasnovan, posjeduje u sebi zakonitosti vlastitog postojanja, svoje neraskidive solidarnosti i jedinstva.

Postojanje i sudbina ove ustanove, nije u „moći“ njenih osnivača; oni nisu više slobodni glede nje; ovo postojanje i ova sudbina pripadaju, sada već, u izvjesnome smislu, globalnom postojanju i globalnoj sudbini cijele ljudske povijesti!

JAVNO PRAVO

Ova nova koncepcija prava – koncepcija *jus publicum quod privatorum pacis mutari non potest* – je doista velika pravna, sociološka, politička i kulturna revolucija: „kopernikanska, galileovska revolucija“ pravnog univerzuma; ona je u skladu sa velikim kulturnim, društvenim i političkim „komunitarističkim“ transformacijama koje su se javile kao reakcija na individualizam Francuske revolucije na koji je sadašnja i buduća povijest svijeta nepovratno upućena.

Dakle, ova nova – solidaristička, institucionalistička, komunitaristička – koncepcija prava je u osnovi talijanskog ustava i novog obiteljskog prava (koje tek treba razraditi!) i novog „gospodarskog, društvenog, kulturnog i političkog prava“ koje ona, putem uvodnih načela Ustavne povelje, na neki način određuje i predviđa.

Da li je za to (obiteljsko pravo) potreban nepobitni dokaz? Evo ga: „zapisnici“ o radu potkomisije od 13. studenog 1946. kada je sa devet glasova za, tri suzdržana, „usvojena“ formulacija predložena od strane poslanika La Pire: „zakon reguliras pravni položaj supružnika sa ciljem da se garantira neraskidivost braka i jedinstvo obitelji“.

Zar ovaj tekst, posebno uzevši u obzir njegovu političku matricu, ne predstavlja – iako nije prisutan u konačnom tekstu ustavne povelje – zvijezdu vodilju za izgradnju novog obiteljskog prava?

V OBITELJ ZA ČOVJEČANSTVO

Vidiš, drago Pino, kakve čvrste ontološke i pravne temelje posjeduje naša koncepcija braka: kuća izgrađena doista, ontološki i pravno, na stijeni; usprkos vjetrovima i olujama, ona se ne ruši! Konstruirana je na onome što jeste a ono što jeste ne nestaje: *ens et unum convertuntur*.

I to nije sve: ovim dvama temeljnim razlozima pridružuju se drugi, također fundamentalni.

Treći je ovaj – teleološki je; bavi se, to jest, smislom povijesti (prošle, sadašnje i buduće) svijeta!

Kuda ide povijest? Prema kojoj granici je ona neumitno usmjerena? Prema jedinstvu (na svim nivoima) naroda i država: ovaj odgovor je znanstveno i tehnički neupitan; u atomsko i kozmičko doba, jedinstvu svijeta (na svim nivoima) nema alternative!

Beskorisno je raspravljati o validnosti ove tvrdnje; povijest realno ima ovakav smjer; i putanja povijesti prema ovome ujedinjavajućem konačnom cilju svakim danom je sve nepovratnija, sve nepobjedivija i sve brža!

Pa dakle, zar nisu sve velike ujedinjujuće tačke svijeta – počevši od one fundamentalne, braka i obitelji koja se na njemu, kao na stijeni, zasniva – predodređene da svakim danom bivaju sve više ojačane?

Odgovor je nedvojbjen: smisao povijesti je ovaj: velike ujedinjujuće tačke svijeta (obitelj, Crkva, grad, nacija, zajednica nacija) su sve sretno povezane ovom nepovratnom kretnjom povijesti! „Povijest nepovratno i nedvojbeno ide ne prema tami, nego prema svjetlosti“ kaže jedna kineska historiografska izreka.

Unum! To je fundamentalna misao i finalna molitva Krista!

„Povijesni projekt“ – koji je zapravo sam Božji plan, jest ovaj: izgraditi – preko svih posredujućih jedinstava – potpuno jedinstvo svijeta!

Viđena iz ovog vizualnog kuta, obitelj pokazuje „jedinstvenost“ svoje sudbine: da bude izvorom rijeke povijesti; rijeke predodređene da opere zemlju i da se proteže, putem jednog jedinog tijeka, od zore stvaranja do kraja vjekova!

Ova teleološka vizija – brod povijesti je nepovratno upravljen prema luci jedinstva, pravde i mira! – privlači svakim danom sve više nove generacije kojima povijest – Providnost! – daje nalog da izgrade novu, univerzalnu civilizaciju jedinstva i mira!

Nove generacije „percipiraju“ svakim danom sve više odgovornost da budu budući graditelji jedinstva svijeta; i percipiraju svakim danom sve više, usprkos protivnim prividima – ugaoni kamen – ove nove građevine, obiteljske, koja ujedinjuje svijet i koja je zasnovana na primarnome jedinstvu, i čija izgradnja je njima naložena.

Gradeći čvrsto, na nesalomivoj stijeni postojanja, njihovu obiteljsku građevinu, oni surađuju u gradnji nove svjetske građevine: dodajući po još jedan snažni zamah veslom da bi brod povijesti pristigao u luku jedinstva, pravde i mira, kojoj nema alternative!

Nepotrebno je insistirati na validnosti ove tvrdnje: povijest doista ima ovakav smjer; i tok povijesti svakim danom ide prema ovome cilju sve nepovratnije, nepobjedivije i ubrzanije!

Povijest je nepovratno usmjerena prema „luci Kane“; Kristovo prisustvo na svadbi u Kani – i početak, s ovim čudesnim prisustvom, njegovoga apostolata – nisu lišeni prosvjetljujućeg proročkoga značaja koji ukazuje nepovratni smjer svjetske povijesti! *Unum!*

VI PODATAK IZ EVANĐELJA

Na ovome mjestu (ostavljajući na stranu druge sociološke, kulturne, psihološke i političke „razloge“) pojavljuje se jedan u izvjesnome smislu još više odlučujući razlog: onaj biblijski.

Podimo, dakle, od „radne hipoteze“ (koja je i istinita) o biblijskome stvaranju tijekom povijesti koji se odvija kroz pokoljenja!

Duo...unum! (Postanak, I, 26-27; II, 23-24; Matej, XIX, 3-6),

I evo nas kod zore povijesti: ovo bipolarno jedinstvo – osnutak obitelji! – je zaglavni kamen na kojem se gradi povijest Izraela i svijeta (kao i rimska povijest): i Krist ga na božanski način potvrđuje (*Duo...unum*: Matej, XIX, 3-6).

Kako Gospod „vidi“ brak? Koja je pra-ideja na koju On – kao fundamentalnu pokretačku ideju – ukazuje tijekom povijesti Crkve i naroda, tijekom cijeloga toka povijesti svijeta?

Duo...unum!

Na ovome kamenu – kao na zaglavnom kamenu obiteljskog jedinstva On smatra da se zasniva cijela građevina Crkve i naroda!

U ovome svijetlu dobivaju svoje duboko značenje pokoljenja nabrojana u Bibliji (Starome i Novome Zavjetu); preko karika obitelji (*genuit ... genuit*, itd.) gradi se tijekom stoljeća jedinstveni lanac povijesti – jedina strategija povijesti – koja ide od zore stvaranja do kraja vijeka.

VII

Eto, dragi Pino, jedne sinteze razmišljanja koja sam imao u posljednje vrijeme o jednoj temi (obitelji i braku na kojem se ona zasniva) koja je postala

toliko aktualna da obuhvata ne jedan marginalni „socio-politički“ problem talijanske politike, već „osnovni tijek“ (teleologija povijesti!) povijesti cijele Crkve i naroda!

A anđeo progovori ženama:

„Vi se ne bojte!
Ta znam: Isusa Raspetoga tražite! Nije ovdje!
Uskrsnu kako reče. Hajde, vidite mjesto gdje je ležao
pa pođite žurno i javite njegovim učenicima
da uskrsnu od mrtvih.
I evo, ide pred vama u Galileju.
Ondje ćete ga vidjeti. Evo, rekoh vam.“
One otiđoše žurno s groba
te sa strahom i velikom radošću
otrčaše javiti njegovim učenicima.

Matej, 28, 5-8.

Prijevod s talijanskog: *Samir Aličić*